

MARIJAN MASTERL

KOMANDIR KRTINA »PRI MAŠI« NA BUKOVŠČICI

V začetku junija 1943 se je 7. kranjski bataljon Gorenjskega odreda zadrževal na vzhodni strani Sv. Mohorja v bližini Gorebčarja, okoli pol ure hoda nad Bukovščico. To so bili zadnji dnevi samostojnega delovanja bataljona v sestavu Gorenjskega odreda, saj je bil celotni bataljon vključen 12. julija 1943 v Gorenjsko brigado. Bataljonu, v katerem je bilo največ borcev iz naselij s Sorškega polja, sta

Albin Drolc-Krtina (1907–1953). Foto Mirko Lakota-Triglavski v začetku aprila 1945 – Farji potok. Za nastanek njegovega imena obstajata dve izpeljanki. Prva, da si je ime Krtina dal sam v spomin na vas Krtino pri Domžalah, v kateri je služil. Druga, da je za njegovo ime kriv Jamnikov Tine-Čaruga. Leta 1943 je Drolc prišel v Pevno v partizane in odšel v četo, ki je taborila pod Planico. Ob prihodu so mu rekli naj se izbere ime. Z nogo je ravnal krtino in premišljeval. Čaruga mu je iz zadrege pomagal s šalo: »Pa bod' Krtina«

poveljevala Ludvik Blažica-Gubec (1923–1944), študent iz Ljubljane, in politični komisar Franc Potočnik-Vojteh (1916–1985) iz Vnanjih Goric, oba že v letu 1942 borca Loške čete Poljanskega bataljona. 7. kranjski bataljon je imel dve četi, eno je vodil Oto Vrhunec-Blaž Ostrovihar (1915–1945), drugo pa Albin Drolc-Krtina (1907–1953). Slednji je zelo rad odhajal na razgovore z domačini. Takšne priložnosti so bile kot nalašč ob nedeljah ali praznikih pred cerkvijo na Bukovščici. Tako je bil Krtina na praznik rešnjega telesa, 24. junija 1943, spet pred cerkvijo na Bukovščici.¹

Ta svojevrstni dogodek je, po pripovedovanju na ta praznik pred cerkvijo navzočih, že pred 30 leti opisala Pavla Nastran, poročena Bernik (roj. 1921), po domače Jakova Pavla iz Bukovščice. Vendar njenega opisa dogodka ne kaže razumeti kot anekdoto, ker ni bil zapisan s tem namenom. Objavljen je predvsem kot dokaz popolne enotnosti tamkajšnjih prebivalcev v odporu proti osvojenemu okupatorju in pripravljenosti pomagati partizanom, ki so zašli v življenjsko stisko. Narodnih izdajalcev v teh krajih ni bilo, še otroci so molčali. Tako zahvalna

spominska plošča na Jakovi stanovanjski hiši na Bukovščici še dandanašnji priča o hvaležnosti borcev minerske sabotažne čete Gorenjskega odreda »Grintovec« vaščanom, ko sporoča: *Krajani Bukovščice in okolice so pripomogli, da njeno taborišče nikoli ni bilo izdano.*

Zapis Pavle Bernik sem po naključju lani našel med rokopisi pokojne Ivane Kovač-Urške in ga z dovoljenjem Jakove Pavle objavljam takega, kot ga je zapisala:

»Tov. Krtina se je mnogo zadrževal v okolici Bukovščice, saj je imel četo v logorju, oddaljenem od tu le kakih 20–30 minut. Pa tudi pozneje, ko je že vodil Prešernovo brigado, so bili dostikrat gostje. Ker ni bil, kot že rečeno, logor daleč od vasi je velikokrat prihajal v vas, zato se mu je enkrat primeril naslednji doživljaj.

Bilo je na Rešnje telo, 24. 6. 1943. leta. Kot vsako nedeljo ali praznik so po stari navadi prišli farani iz vseh okoliških vasi v cerkev k maši, katera je bila običajno ob 8. uri zjutraj. Ravno v tem času je tudi tov. Krtino vodila pot tu mimo, zato se je ustavil pri cerkvi, se pogovarjal z ljudmi ter jih spraševal za novicami.

Farna cerkev na Bukovščici posvečena sv. Klemenu

Pa smola, da so se tudi Nemci, 50–60 mož po številu, pojavili v vasi ravno ob istem času, ko prej nobeden ni vedel zanje. V pogovoru (Krtine, op. M. M.) z Benedikovim Cenetom iz Strmce nista opazila, da se bližajo Nemci. Ko jih pa zagledata je bilo že prepozno za umik v gozd. V zadnjem hipu ni preostalo drugega, kot da se skrije v cerkev. Nemci videč, da se je eden umaknil, so takoj zasumili, da je gotovo partizan, zato so začeli obkoljevati cerkev.

Šlo je pa že ravno h koncu maše, ko ves preplašen tov. Krtina prileti v cerkev, iščoč zavetišče. Ljudje, čeprav niso vedeli, kaj je zunaj, so takoj zasumili, za kaj gre. Zato so mu pomagali, da je smuknil po stopnicah v zvonik na podstrešje, kjer se je skrnil v nekem skrajnem kotu pot tramovje. Pevci na koru so pa že opazili Nemce, zato so zelo močno peli in igrali in to dlje, kot bi bilo treba, da bi dali tovarišu čim več časa za boljši zaklon. Maša je minila in ljudje so začeli odhajati iz cerkve, ki je pa že bila obkoljena. Stali so (Nemci, op. M. M.) pri vseh vratih ter puščali domov le ženske, otroke in starejše moške. Mlade moške okrog 15 (po številu, op. M. M.), so zadržali pred cerkvijo. Postavili so jih v vrsto ter jih začeli izpraševati, kdo se je skrnil v cerkev. Ker ni nobeden nič hotel vedeti, so zagrozili,

da bodo napravili preiskavo (cerkve, op. M. M.) in če ko ga dobijo, bodo vsi postreljeni. Moški se niso vdali, zato se je začela preiskava, katera je trajala kake pol ure, a iskali so zaman. Fante so zmerjali z raznimi psovki in banditi, jim očitali, da imajo partizani logorje na vseh koncih in krajih, a oni nočejo nič vedeti o tem.

Bil pa je med temi fanti tudi Feliks Kimovec iz Strmce, duševno zaostal fant, in ker se je aktivistka Lojzka Hrast (žena učitelja Oskarja Hrasta na Bukovščici, op. M. M.) znala po nemško zagovarjati, jim je tolmačila, da so verjetno tega videli, ker je omejen pa se zelo prestraši in se je skrnil. Delno so verjeli, a povsem niso

Bronasta zahvalna plošča vgrajena leta 1988 na hišo Bukovščica št. 3 pri Jaku, posvečena krajanom Bukovščice in njene okolice za sodelovanje s partizani

bili prepričani in je gestapo še enkrat znova ukazal preiskavo. Trije gestapi so med tem z naperjenimi brzostrelkami stali pri fantih. Ko so se tudi drugič vrnili iz cerkve brez uspeha, so jih med nadaljnjim zmerjanjem nagnali z besedami: »Marš, kar izginite!«

Lunarjev Filip iz Strmce je po tem dogodku, praktično modroval: »Bolje je biti pri maši, kot zunaj mrtev!«

Opombe

¹ Radovan Hrast (r. 1931 na Bukovščici); Čas, ki ga ni – preprosta povest o človekovi usodi. Ljubljana 1991, str. 35 in 36.